

Europejska Przestrzeń Badawcza

15 maja 2009 odbyło się w Polskiej Akademii Umiejętności sympozjum zatytułowane „European Research Area; New Perspectives” („Europejska Przestrzeń Badawcza; Nowe Perspektywy”), zorganizowane przez Zarząd PAU, Komisję Spraw Europejskich PAU i Instytut Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Debata obejmowała problemy związane z polityką naukową, zarówno w wymiarze koncepcyjnym, jak też praktycznym, dotyczącym sposobów jej realizacji, poczynając od wymiaru europejskiego, a kończąc na analizie jej konsekwencji dla konkretnych instytucji. Dyskutowano o szansach i zagrożeniach dla nauki polskiej w kontekście procesów globalizacyjnych i integracyjnych.

Koncepcja Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA) stanowi jeden z elementów polityki naukowej Unii Europejskiej, komplementarny do tej wytyczanej i realizowanej w krajach członkowskich. W zamierzeniu jej twórców, ERA stanowić ma istotny element strategii rozwoju Europy, której podwaliny, w postaci tzw. Strategii Lizbońskiej, wypracowała Rada Europejska na swym szczycie w Lizbonie w marcu 2000 r. W istocie, ERA ma stać się jednym z ważnych narzędzi tej strategii, zmierzającej do podwyższenia konkurencyjności Unii Europejskiej na arenie światowej poprzez budowę gospodarki opartej na wiedzy. Zauważono, że wobec postępującej globalizacji badań naukowych i rozwoju technologicznego konieczne jest nowe spojrzenie na sposób ich organizowania w Europie. Ramy finansowe tego projektu zostały zarysowane na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie w marcu 2002 i potwierdzone w marcu 2005 (tzw. Odnowiona Strategia Lizbońska). Ustalono, że całkowity poziom nakładów na badania, rozwój i innowacje (R&D) w UE powinien wzrosnąć do 3% produktu krajowego brutto (GDP) do roku 2010, przy czym 2/3 tej kwoty powinno pochodzić z sektora prywatnego. Wobec znaczących opóźnień realizacji tej perspektywy finansowej został wypracowany, w trakcie prezydencji słoweńskiej w 2008 r., tzw. Proces Ljublański, przesuujący ten horyzont czasowy na rok 2020. Niestety nie ma pewności czy uda się go osiągnąć w sytuacji obecnego kryzysu gospodarczego.

Koncepcja utworzenia ERA zyskała szersze zainteresowanie dopiero w 2007 r., kiedy to Komisja Wspólnot Europejskich opublikowała dokument zatytułowany: „Zielona Księga – Europejska Przestrzeń Badawcza; Nowe Perspektywy”, prezentujący jej zasadniczą wizję. W dokumencie tym zaproponowano budowę ERA opartej na następujących sześciu filarach.

1. Właściwy przepływ wykwalifikowanej kadry naukowej o wysokim stopniu mobilności pomiędzy poszczególnymi instytucjami, dziedzinami naukowymi, sektorami gospodarki i państwami.
2. Światowej klasy infrastruktura naukowo-badawcza, zintegrowana, zorganizowana w sieć i dostępna dla zespołów naukowców pracujących w Europie i na całym świecie, w dużej mierze dzięki nowym generacjom infrastruktury łączności elektronicznej.
3. Wysokiej klasy instytucje naukowo-badawcze, działające w ramach efektywnej współpracy sektora publicznego i prywatnego oraz spółek prywatno-publicznych, stanowiące trzon „klastrów” badawczych i innowacyjnych, w tym „wirtualne społeczności badawcze” specjalizujące się przede wszystkim w badaniach interdyscyplinarnych i przyciągające krytyczną masę zasobów ludzkich i finansowych.
4. Skuteczny przepływ wiedzy, w szczególności pomiędzy publicznym sektorem badań naukowych a sektorem przemysłowym, oraz urzędami i organizacjami pracującymi na rzecz społeczeństwa.
5. Skordynowane programy i priorytety naukowo-badawcze, w tym znaczące nakłady na badania naukowe w sektorze publicznym w ramach wspólnych programów na poziomie europejskim, uwzględniających wspólne priorytety, skoordynowane programy wdrożeniowe i ich wspólną ocenę.
6. Otwarcie Europejskiej Przestrzeni Badawczej na resztę świata, ze szczególnym uwzględnieniem krajów sąsiadujących oraz współpracy z partnerami Europy na rzecz rozwiązywania problemów globalnych.

Koncepcje zawarte w *Zielonej Księdze* były przedmiotem szczegółowej dyskusji w Polskiej Akademii Umiejętności, która uwieńczona została przyjęciem stanowiska PAU, przesłanego do kierownictwa Europejskiej Federacji Narodowych Akademii (ALLEA). Polska Akademia Umiejętności zasadniczo zaakceptowała koncepcję ERA, akcentując jednak w swym stanowisku konieczność szczegółowej analizy dróg i metod prowadzących do jej utworzenia, zabezpieczających nie tylko konkurencyjność Europy, ale także jej harmonijny rozwój. Ten sposób myślenia ma szczególne znaczenie, gdy analizuje się niektóre z priorytetów zapisanych w *Zielonej Księdze*.

(ciąg dalszy – str. 2)